

Mətnlərə kreativ yanaşma və onların şifahi nitqin inkışafında rolu

Xarici dil dərslərində dilin öyrənilməsində mətnlərin böyük rol oynadığı danılmazdır. Mətnlər şagirdlərdə söz ehtiyatının artmasında, düzgün tələffüzün, intonasiyanın, sürətli oxunun yaranmasında, danışıqın sürətlənməsində, yaradıcı təfəkkürün inkişafında gözəl vasitədir. Şagirdlərimin alman dilinə böyük maraq göstərməsi məni dərslərdə əlavə materiallardan, oxu vasitələrindən istifadə etməyə sövq edir. Məqsədim şagirdlərimin alman dilində fikirlərini sərbəst ifadə etməsinə, danışıqlarının sürətlənməsinə nail olmaqdır.

Danılmaz faktdır ki, xarici dil dərslərində şagirdlərdə qrammatika, oxu, yazı üzrə bilik və bacarıqlar yaxşı olduğu halda bəzən şifahi nitqdə istədiyimiz nəticəni əldə edə bilmirik. Ona görə də çalışıram ki, seçdiyim mətnlər sırf almanca danışıqın formalaşmasına xidmət etsin.

Öz təcrübəmə əsaslanaraq dərslərdə olan bəzi maraqlı mətnlərdən və əsas sinifdən xaric oxu üçün seçdiyim mətnlərdən alman dili dərslərində necə istifadə etdiyimi həmkarlarımla paylaşmaq istəyirəm:

Mətnləri yaş qruplarına uyğun seçirəm və çalışıram ki, sözlərin 85–90%-i şagirdlərin bildiyi sözlər olsun. Qalan yeni sözləri əvvəlcədən plakata yazıb lövhədən asıram. Tutaq ki, seçdiyim mətn dostluq mövzusunda. Əvvəlcə mövzuya uyğun müzakirə açıram. Bunun üçün lövhədən mövzuya uyğun şəkil asıram.

Şagirdlərə aşağıdakı kimi suallarla müraciət edirəm:

1. Dostluq mövzusunda uyğun hansı söz və ya söz birləşmələrini bilirsiniz?

Şagirdlər şəklin ətrafına mövzuya uyğun sözlər yazırlar. Sözlər ətrafında müzakirə aparıldıqdan sonra şagirdləri qruplara (3–4 nəfərlik) ayırıram. Məndən bir abzas proyektor vasitəsi ilə göstərirəm. Mətnin bu hissəsi qruplar tərəfindən oxunur, mənasını aydınlaşdırandan sonra belə bir sual qoyuram.:

- Hadisə necə davam edə bilər? (Ardını özün yaz).

Şagirdlər dərslərin əvvəlində şəklin ətrafına yazıl-

mış sözlərdən də istifadə edə bilərlər.

Müəyyən vaxt qoyuram və vaxt bitdikdən sonra hər qrup öz işini lövhədən asır. Eyni vaxtda qruplar bir-birinin işini oxuyurlar. Qrupun hər üzvü bəyəndiyi hekayəyə 1 bal yazır. Sonda ən çox bal yığan hekayə (qrup) qalib sayılır.

Bundan sonrakı mərhələdə də qrup və ya kollektiv iş formasından istifadə etmək olar. Məsələn:

- Bəs əslində hekayə necə davam edir?

Mətnin cümlələrini kəsib qarışdırıram (əvvəlcədən hazırlayıram) və belə bir tapşırıq verirəm:

- Bu cümlələri ardıcıl olaraq düzün (mətn şəklinə salın).

Mətn hazır olduqdan sonra mövzu müzakirələr nəticəsində tam təfsilatı ilə şagirdlərə aydın olur.

Müzakirələri təxminən belə suallarla aparıram:

- Replika və ya cümlələr kimə aiddir?

- Hekayənin qəhrəmanları arasında dialoq qurun.

- Təsvir et: Sən bu hekayənin qəhrəmanısan.

Nə edərdin? və s.

Mətni bu cür işlədikdən sonra artıq şagirdlər mövzunu tam mənimsəyir, bu mövzuda fikirlərini sərbəst ifadə etməyi bacarırlar.

Sonda hər şagirdə fərdi olaraq mətn barədə məqalə yazıb mənim elektron poçtuma göndərməyi tapşırıram. Məqalədə təxminən bu sualların əhatə edilməsi nəzərdə tutulur:

- Mətn barədə nə düşünürsən?

- Mətni bəyəndinmi? Nə üçün?

- Yeni nə öyrəndin?

Belə mətnlərin işlənməsi 1–2 dərsi əhatə edə bilər. Burada şagirdlər həm köhnə biliklərindən istifadə edirlər, həm də yeni nəşə öyrənməyə bilirlər. Öz təcrübəmdən bunu deyə bilərəm ki, mətnlərlə bu cür işləmə şagirdlərdə sərbəst fikir yürütmə, kreativ yanaşma, yaradıcılıq, qrupda işləmə bacarığı, əməkdaşlıq, digər fikirlərə hörmət, qiymətləndirmə və s. kimi xüsusiyyətləri çox gözəl və sürətli inkişaf etdirir.

Yeganə QURBANOVA,

Bakı Slavyan Universiteti nəzdində Məktəp-Lisey Kompleksinin alman dili müəllimi